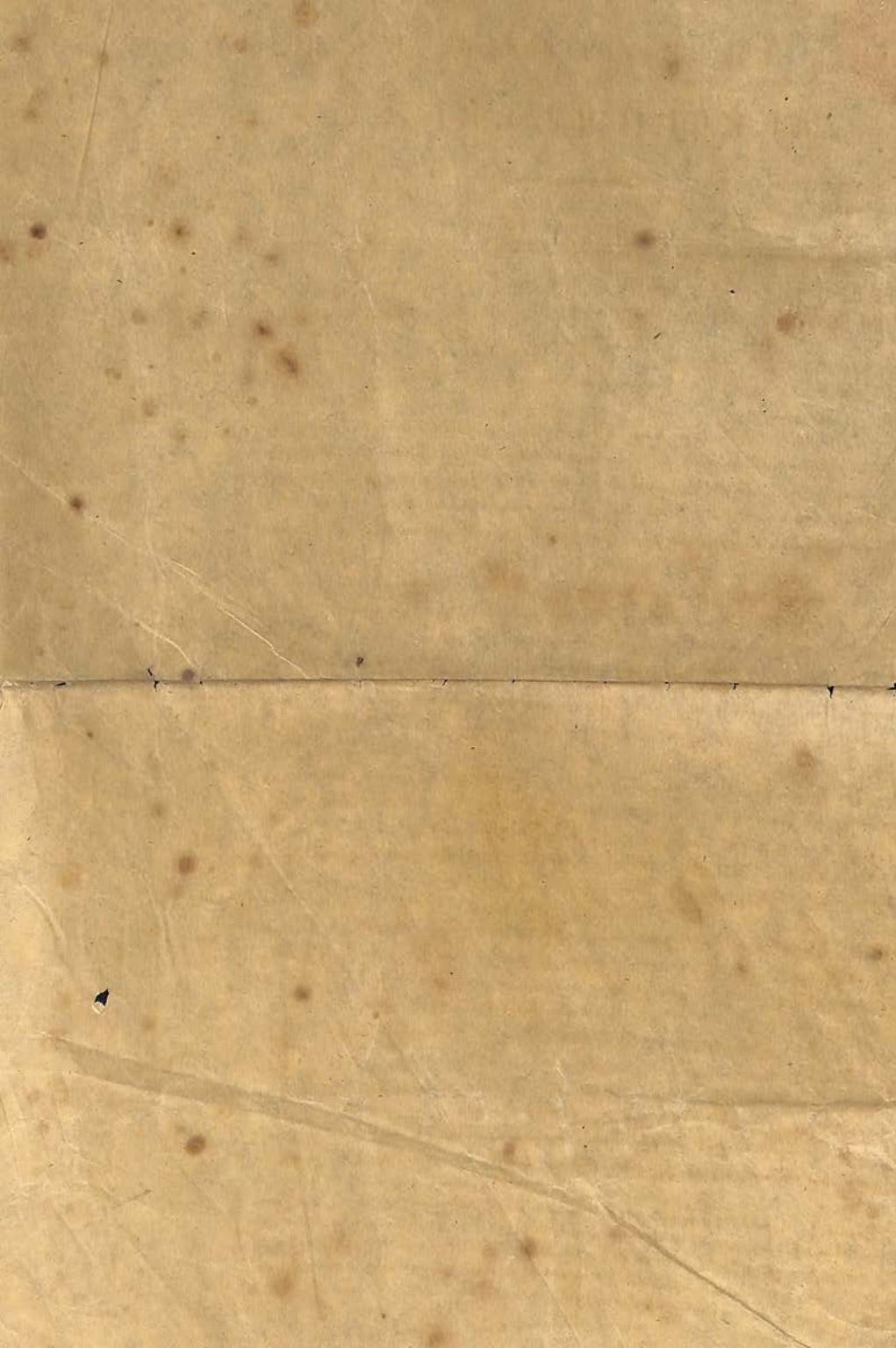

1526

Faint, illegible handwriting on aged paper.

4:
dicit
1877. 11

Գ Լ Ա Կ Ա Յ Վ Ա Ն ՈՒ Ց

Գ Լ ՈՒ Ի Ա .

ՄԵՈՑ ԱՌԱՋԻՆՈՐԴԻՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻ ԿԱՐԱՊԵՏՈՒ ՎԱՆԻՑ ՎԱՆԱՀՕՐ ԱՌԻԲԵԱՐՍ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ , ԿԱՄ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՌԻՆ ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ

1. ՀՇՅՈՍԱՆԻ վանորէից նախնի բարեկարգ սահմանն և վանական ուխտին պայմաններն ինչ հիման վրայ որ հաստատեր են ՚ի վարդգ անոի մեր նախնի Տարբ , նայն հիման վրայ պետի հաստատուի Վրական վանուց այս նոր բարեկարգութեան շէնքն . միայն և վեցնեցով այնպիսի կանոններն , որ ժամանակիս պահանջման և աղբային յառաջադիմութեան օգտակար կը համարուին :

2. Ս . Կարապետի վանքն և վանահայրութիւնն մինչև ցարդ Տարօնոյ ընդհանուր վիճակին Վրաջնորդական իշխանութեան հետ միացած լինելով , Վանահայրն երկու պաշտօն միանգամայն կը վարէր , այսուհետև ըստ որոշման Ղզգային Վարչութեան Վանքն և Վանահայրութիւնն զատուած է իւր առանձին կառավարութեամբն առաջնորդական իշխանութիւնէն : Իսկ Վրաջնորդն Սուշ Վանքին մէջ պիտի հաստատէ իւր ամօտն , որ ընդհանուր Տարօնոյ վիճակին իշխանախոս կեդրոնատեղին է . (1)

3. Ս . Կարապետի Վանահայրն և Սշոյ Վրաջնորդն որոշ և առանձին պաշտօնեայ են Տարօնոյ նահանգին մէջ : Վանահօր իրաւասութեան սահման միայն Վանուց մէջ կամրոպուի , իսկ Վրաջնորդին կը տարածի մինչև ընդհանուր վիճակին եղբրքն , ամէն կրօնական , աղբային և քաղաքական խնդիրներու մէջ :

4. Ս . Կարապետի Վանահօր և Սշոյ Վրաջնորդին ընտրութեան կերպն որոշ և տարբեր է . առաջնայն ընտրող միայն վանից բոլոր միաբաններն են , իսկ երկրորդին՝ գաւառին ընդհանուր ժողովն է ըստ Սահմանադրութեան 48 և 97 յօդուածոցն . ուստի ոչ Վանահայրն (եթէ Լըբեոխիսան չէ ,) իրաւունք ունի Վրաջնորդին ընտրութեան ձեռնամուխ լինել և ոչ Վրաջնորդն Վանահօր :

5. Տարօնոյ վիճակին ընդհանուր թէժմական ժողովրդոց , թէ աղբային և թէ կրօնական որ և իցէ ինդիրներն , նաև ամուսնական հաս չհասի քըն նութիւնն՝ Վրաջնորդական իշխանութեան կը վերաբերին , որ Սուշէ մէջ

(1) Յայտնի կը տեսնուի թէ աղբային պատմութեանց և թէ Ընտրուայն Վրահանրական Թղթոց մէջ որ Վրաջնորդական ամօտն ըստ մեծի ժամին Հայաստանի գլխաւոր քաղաքաց մէջ հաստատուած էր , ստոր ապացոյցն ոյն է որ նոյն Ընտրուայն գառ գառ շօշաբակիւններ կուզէ թէ առ Վրաջնորդ և թէ առ Վանահօրս . ինչպէս որ պարտան օրս ալ կանուսի բարբ Հայաստանի նահանգներուն մէջ որ Վրաջնորդաց և Վանահօրց պատճեններ իրարմէ գտուած են :

Հաստատուած գաւառական կրկին ժողովոց գործակցութեամբ առաջարկուած ամէն խնդիրներն, կը լուծէ, կը վճռէ և կը գործադրէ :

6. Առաջնորդին և Վ անհօր իշխանութեան կամ իրաւասութեան պայմաններն իրարմէ անկախ են . ուստի ո և իցէ դէպքի համար, առ իրենարս միայն ազգարար նամակներ գրելու արտօնութիւն ունին, բայց ոչ երբէք կարող են միմեանց իշխանաբար հրամայել, իսկ յորժամ Առաջնորդին և Վ անհօր մէջ դժուարութիւն և ծանրագոյն վէճ մը պատահի, և առ իրենարս եղած բանակցութեամբ իրաւախոհ լինելով չհամոզուին, յայնժամ իրաւունք ունին երկու կողմէն ալ իւրեանց դատն գրով կեդրոնական Վարչութեան ատեանն հանել . վասն զի Առաջնորդին և Վ անհօր մէջ պատահած վէճերուն դատաւորն միշտ Պօլսոյ Վարչութիւնն է : Այս պարագայի մէջ Պօլսոյ կեդրոնական Վարչութիւնն կարող է երկուքին մէջ պատահած վէճին եղելութիւնն գաւառին ընդհանուր ժողովէն ստուգել և ըստ այնմ վճռել :

7. Վշոյ Առաջնորդին և գաւառական Վարչութեան սեպուհ և անհրաժեշտ պարտաւորութիւնն է պաշտպանել այն ամէն իրաւունք և դատն որ վանքին կողմէն պատահած ո և իցէ առիթներու համար տեղւոյն քաղաքական իշխանութեան և տնօրէնութեանն կը վերաբերին : Այսպիսի պարագայից մէջ Վ անհայրն պէտք է իրաց եղելութիւնն տեղեկագրով մի ուրիշի ծանուցանէ Վաւառական Վարչութեանն, որ նա ևս ըստ ձեռնհասութեան իւրոյ անօրինէ ինչ որ հարկն է :

8. Առաջնորդն և Վ անհայրն, որք թէպէտ առանձին գործող պաշտպաններն իրենց իրաւունքներու սահմաններէն դուրս գնան, իրենց անօրինութիւնն անմիջապէս յայն անհրաժեշտ պարտաւորութեան միշտ պարտական են իրարու օգնել, և ջակել, այն ամէն առիթներու մէջ, երբ միմեանց խորհրդոյն և օժանդակութեան կը կարօտին : (1)

9. Տարօնոյ վիճակին ընդհանուր ժողովոցոյ կրթութեան կամ դատաւարակութեան պարտիքներն՝ Առաջնորդին և Վ անհօր բաժանուած իրաւասութեան մէջ գրեթէ անբաժանելի են, և երկուքն ևս ըստ ձեռնհասութեան իւրեանց պարտաւոր են գիւղերուն մէջ դպրոցներ հաստատել, վարժապետներ կարգել, անոնց բարեկարգութեան վրայ հսկել, և միմեանց դամայն ի գործ դնել այն ձեռնհաս միջոցներն որ վիճակին ժողովոցոյ կրօնական և բարոյական զարգացման շարժառիթ են : (2)

10. Տարօնոյ վիճակին բոլոր եկեղեցեաց համար պէտք եղած քահանայք կամ այլ պաշտօնեայք Առաջնորդին իրաւասութեան կը վերաբերին, զանոնք ընտրել ձեռնադրել և կարգել ուր հարկն է : Վ Կարապետի Վ անհայրն իրաւունք չունի այս մասերուն մէջ ձեռնամուխ լինել, միայն թէ,

(1) Կրկնոց կանոնադրութեան պէտք չէ հետ չնել թէ . մի և նոյն վիճակի մէջ գտնուած Առաջնորդն և Վ անհայրն իրարու ձեռնմտի պիտի լինին իրարու օգնելն . ոչ, վասն զի կանոնադրութեան ճշգրտութիւնը կարող չէ այնպիսի տանձն մը գծել մարդոց դէմ, ուսկից կարող չէին անցնել կէտք օգնողն սոք :

(2) Վասն զի Առաջնորդն իրեն Հայր և հովիւ, պարտաւոր է իւր վիճակին ժողովոցոյ դատաւարակութեան հօգ ամփոք իսկ Վ անհայրն և վանքն իրեն հաստ յուն տրքանց և երկխոսոց նոյն բանով լինումանոց, պէտք է անոնց մատուցական յառաջադիւնութեան առաւելուածն աշխատել :

բանութեան ընդհանուր ժողով կը կազմէ Եկեղեցւոյ դուիթն, ուր ընդհանուր միաբանից գաղանի քուէարկութեան կանոնով կընտրուի Վա նահայրն : Վանական ժողովն, իսկոյն նոր Վանահօր օրինաւոր ընտրութիւնն իւր տեղեկագրով և միաբանից հանրագրով կ'անուշտնէ Եկեղեցւոյն Վարչութեան, ուսկից հաստատութեան կոնդակը ընդունելով Վանահայրն, իւր իշխանութիւնն կը վարէ :

16. Եւր ընտրուած Վանահայրն երբ կառավարութեան գլուխն կանցնի, հարկ է որ Վանական ժողովին ամբողջ գործքեր, այսինքն՝ առեւտրական արձանագրութիւնք, ամբողջ ցանկ գլխից և ստացուածոց, վանուց ընդհանուր կառավարութեան այլեւայլ պաշտօնէից սօմարներ, բոլորն ալ ասոնք նոր Վանահօր պիտի ներկայանան, զորս լուրին քննելէն յետոյ կ'աւերացնէ զանոնք :

17. Վանահայրն՝ որ իբրև հայր վանից բոլոր Վախաբանութեան գլուխ կ'հանդիսանայ, իւր պաշտօնն է, վանուց ընդհանուր կառավարութեան ղեկն բռնել, ճշգրտութեամբ պահել հաստատուած բարեկարգութեան օրէնքներն, իբրև նախանձաւոր Վանական նախնի կարգերուն, նոր օտարտի կարգ և սովորութիւն երբէք չմտածանել ի ներքս, որ հակառակ և օտար են ոչ ջափս և բարեկարգ օրէնքներուն :

18. Վանահայրն՝ վանուց կառավարութեան վերաբերեալ որ և իցէ գործքերն, միշտ Վանական ժողովին խորհրդակցութեամբ կանօրինէ, և կը գործադրէ զանոնք, երբ մեծագոյն մասին հաւանութիւնն կըստանայ : Իսկ ինքն ներքին Տեղիականութեամբ իրաւասութիւն ունի ամբողջ միաբանից ուսուէն վրայ : Աստի իւր անհրաժեշտ պարտաւորութիւնն է իբրև դէտ հսկել ամենուէն վրայ հարաբար սիրել, պատուել, շահել, սաստել, յանդիմարել և քննադատել իւր քրտուանց պարտքն է :

19. Եւր մասնաւոր և սրաշտօնական նամակներ Վանահայրն կատարագրէ, իսկ եթէ պատահի հանրագիր կամ տեղեկագիր, հարկ է յայնժամ որ Վանական ժողովն անդամներն և երբեմն ևս ընդհանուր միաբանութիւնն ալ ստորագրէ, գործին կարեւորութեան և պահանջման նայելով :

20. Վանահայրն՝ եթէ պատահի ստիպող առիթներու մէջ ժամանակ մի վանքէն բացակայ մնալու, իւր տեղփոխանորդ կ'կարգէ, Վանական ժողովին հաճութեամբ, այնպիսի արժանաւոր անձն մի, որուն վրայ ընդհանուր միաբանից դասն վստահութիւն ունին : Վանահօր փոխանորդն նոյն լիազօր իշխանութիւնն ունի ընդհանուր վանից կառավարութեանն վրայ, և ինքն Վանահօր տեղ Վանական ժողովն միշտ նախագահն է, վճիռներու գործադրութիւնն և նամակներու ստորագրութիւնն՝ իւր պաշտօնին կը վերաբերին : (1)

21. Փոխանորդն և Վանական ժողովն որովհետև ուզակի համարտու են Վանահօր, պարտաւոր են իրենք վանուց մէջ պատահած թէ գլխաւոր դէպքերն և թէ վճռուած անօրէնութիւններ օրագրութեան կարգով ճշգրտութեամբ ծանուցանել Վանահօր և դժուար ինդիքներու համար հարցանել և նորա հաճութիւնն ստանալ :

(1) Եւր ինչ որ է աստ, թէ ամէն ինդիքներ Վանական ժողովն ամենին մէջ մեծագոյն մասին հաւանութեամբ չեն լուծուիր, վասն զի կան այնպիսի կրօնական ինդիքներ, որոց լուծումն միայն Սուրբ Գիրք և Եկեղեցւոյ կանոնն են :

22. Ս անահայրն յայնժամ՝ ամբաստանութեան տակ կենաց, երբ ըստ Շնորհալոյն Կիւղեցւոյ օրինաց գեւմ յանցաւոր է թէ՛ Ի հաւատս և թէ՛ Ի փորս, և կամ վանուց կառավարութեան մէջ անհաւատարիմ, ազահ և զշարսոյ, և ժանուանդ վանուց բարեկարգութեան եղծիլ : Ընա սոյն յանցանքն ըսվ երբ Ս անահայրն կամբաստանուի միաբանութեան կողմէն՝ յայնժամ փոխել արժան է և արդարութիւն : (1)

23. Ընէն սոյսփիս ամբաստանութիւնը երբէք հաստատութիւն չունին և թէ չտուգուին օրինաւոր բնութեամբ, ուստի պէտք է որ Ս անահայր վերայ եղած ամբաստանութիւնն Ս անական ժողովն ընդհանուր միաբանութեան հանրաբոլ ծանուցանէ Պօղոս կրօնական ժողովին, որ անաշուկերտով պէտք եղած բնութիւններն ընելէն յետոյ, կամ խիցն փոխելու հաճութիւն կուտան, եթէ յանցաւոր է ամբաստանեալն, և կամ միանգամ և երկիցս իրաւելով զինքն յուղութիւն կրվերածէն :

24. Ս անահայրն երբ կը վախճանի, խիցն Ս անական ժողովն ընդհանուր Սիւրբանից ժողով կը կազմէ, և ամենուն հաւանութեամբ նոյն բուէարիութեան կանոնով Տեղապահ մի կը ընտրէ, որ կը վարէ իւր իշխանութիւնը մինչև նոր Ս անահայր ընտրութիւնն և հաստատութիւնն : Իսկ հանգուցեալ Ս անահայր վախճանին պէտք է վաղվազակի ծանուցագրով մի յայտնէ Պօղոս կրօնական ժողովին. ուսկից հրաման ստանալէն յետոյ, կարող է ապա նոր Ս անահայր ընտրութեան ձեռնարիլ :

Գ Լ ՈՒ Խ Դ .

Վ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ժ Ո Ղ Ո Վ Ի Ն Ը Ն Տ Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ե Ի Ի Ի Բ Պ Ա Շ Տ Օ Ւ

25. Գլխոյ վանուց Ս անական ժողովն ընտրութիւնն ըստ օրինի բուր Սիւրբանից իրաւունքն է, որուն կազմութեան կերպն այս է . Ս անահայրն Ընդհանուր ժողով գումարելով գաղտնի բուէարիութեամբ Ս անական ժողովն անդամներն կ'ընտրէ : Ս անական ժողովն վեց անձերէ կը բաղկանայ, որք տա հասարակ հարկ է որ վարդապետ լինին : Եւ իրենց արժանաւորութեան սոյսմաններն ասոնք են, Սուրբ Գրոց հմուտ, ուսուցիտներ, հաւատարիմ և արդարախոհ, մէկ խօսքով ազգին և բոլոր միաբանից փաստութեան արժանաւոր անդամներ պէտք է ընտրուին :

26. Ընտնական զիւանին պաշտօնեայններն՝ նոյն Ս անական ժողովն անդամներէն կորչուին ըստ օրինի մէկ Ընտնապետ և մէկ Ընտնադպիր. աւելին պաշտօնն է ատեանն բանալ, պատրաստուած խնդիրներն կարգով աւարտելով և իւրոքանչիւրին կարծիք հարցանել, իմանալ իսկ երկրորդին պաշտօնն է նոյն խնդիրներու վրայ եղած խօսքեր, վեճ և վճիռ առ հասարակ որոշ որոշ արձանագրել :

(1) Շնորհալոյ Ս. Հայրն այս ժամն եղած պատուերներն իմաս ջուով և իմանով կը գրէ իւր Ընդհանրական թղթոց մէջ առ Ս անական ուխտս, երբ կանոնար որ Ս անական վարդապետներն ուսուցիտներ փաստարկութեան, Ս անահայրութեան պաշտօնը ձեռք բերելու համար շատ վատ միջոցներ կ'օգտագործեն, ուստի խտրուի կառնող այս կանոնը զի՞ք ասով անպատեհութեանց առայնք առնել, որ կ'օգտագործեն, ուստի խտրուի կառնող այս կանոնը զի՞ք ասով անպատեհութեանց առայնք առնել :

27. Վ անական ժողովն իւր անդամներէն երկու հոգի կորոշէ մէկն Վան-
ձապետ և միւսն համարակալ. առաջնոյն պաշտօնն է Վանից արկղին մէջ
մտած և երանք գումարներուն քանակութիւն ճշդութեամբ գիտնալ և հրու-
կել ելեւմտից հաշիւներուն վրայ. իսկ երկրորդին պաշտօնն է Վանից բոլոր
եկամտից և ծախուց մանրամասն հաշիւներն ըստ կանոնի նշանակել յառ-
կացեալ տուժարներու մէջը: Վաս երկու պաշտօնակալ անձինք բնաւ ար-
տօնութիւն չունին առանց անօրինութեան Վանական ժողովին արկղէն
գրամ մի հանել և տալ ու իցէ ծախուց համար:

28. Վ անական ժողովն անդամներէն, եթէ պատահի կամ ինքնին հրա-
ժարական տուող և կամ տկար, պարտադանց և անջարմար դատուածներ,
պէտք է անմիջապէս նոցա տեղն ուրիշ արժանաւոր անձինքներ ընտրել միա-
բանից կարգէն, նոյն բուէարկութեան կանոնով:

29. Վ անական ժողովն միշտ խորհրդակից և գործակից է Վանհօր,
Վանուց ընդհանուր կառավարութեան մէջ. և իւր պաշտօնն է Վանքին վե-
րաբերեալ բոլոր ինդիքներն լուծել, ամէն գործ հաստատուած բարեկար-
գութեան օրինաց համաձայն անօրինել: Վանուց ներքին և արտաքին զա-
նազան գործքերու համար հաւատարիմ և գործունեաց պաշտօնեայններ և
տեսուչներ ընտրել:

30. Վ անական ժողովն պիտի աշխատի Վանուց կառավարութեան մէջ
գտնուած բոլոր պաշտօնեայն համար զատ զատ զգուշաւոր կանոն և հրա-
հանգներ խմբագրել, որով իւրաքանչիւր պաշտօնակալ գործ սահմանուոր
գծի մէջ փակելով. չթողուլ որ պաշտօնատար անձն մի ուրիշ շրջանին մէջ
մտնայ կամ իւր շրջանէն գաւտուէ:

31. Վ անական ժողովն արտօնութեան համար երեք այլ և այլ փա-
կեր կը հաստատէ գանձապահ արկղին վերայ. այս փակերուն բանալեաց
մէկն Վանհօր կը յանձնուի. մէկն Վտեհապետին, և միւսը Վանձապետին
որոնք յայնժամ միայն կարող են արկղն բանալ երբ ժողովն հաւանութիւն
կուտայ:

32. Վ անական ժողովն պարտքն է իւր ամէն գործոց և վանքին ստաց-
ուածոց յիշատակարան մի պատրաստել, նաևս վանուց սնտեսութեան այլև
այլ մասերն հաւատարմութեան և ճշդութեան սահմանին մէջ դնելու հա-
մար հարկ է քանի մի գլխաւոր տուժարներ հաստատել, որոնց մէջ պիտի
պարունակին. Վանուց սեփական բովանդակ դոյնց ցանկ թէ շարժուն և
թէ անշարժ. ատենական արձանագրութիւնք, նամականի թղթոց ընդօրինա-
կութիւնք, և բոլոր եկամտից և ծախուց հաշիւներն և այլն:

33. Վ անական ժողովն ուղղակի համարատու է կէդք. Վարդութեան.
ամէն տարեգրութիւն պատրաստուած ընդհանուր ելեւմտից հաշիւներուն
համառօտութիւնն, զոր բոլոր միաբանից ընդհանուր ժողովն վաւերագրու-
թեամբն պիտի յուղարկէ ՚ի Պօլիս: Վաս Վանից ներկայ վիճակին կայու-
թիւնն լիովն հանգամանօք տեղեկագրելով պարտաւոր է ծանուցանել:

34. Վ անական ժողովն անդամներն ամէն տարին անգամ մը կիսով չափ
կիսիտուին, և անոնց տեղ ուրիշ անդամներ կընտրուին նոյն բուէարկու-

Թեան կանոնով: Իսկ յորժամ միաբանից ընդհանուր ժողովն սրտաշաճ կը ա-
տի, կարող է վերադառն զանոնք ընտրել, մանաւանդ երբ հազուադէպ էն
գործունեայ և արժանաւոր անձինք:

35. Ընկն շարքին երկու անգամ հարկ է խորհրդարանը բանալ իբրև
հաստատուն կանոն: Իսկ եթէ ստիպողական առիթներ հարկադրեն, պէտք
է արտաքոյ կարգի ժողով կազմել, բայց օրինաւոր ատեան չջացուիր, առանց
մեծագոյն մասին ներկայութեան:

Գ Լ Ո Ւ Խ Դ .

ՊԱՆՈՒՑ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅԻ
ԵՒ ԱՆՈՒՑ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

36. Վանական կառավարութեան մէջ երբ պաշտօնատար անձինք միա-
բանից դասէն են, ամէն պաշտօն և ծառայութիւն ճիշդ և անվարձ է, թէ
վարդապետ և թէ ուխտեալ եղբայր, վանուց վերաբերեալ որ և իցէ պաշ-
տօն ըստ պարտուց և ըստ անձնանուէր ուխտին իւրոյ պարտաւոր է ամե-
նայն հնազանդութեամբ վարել: (1)

37. Ընկն պաշտօնակալ անձն, Վանական ժողովէն կընտրուի գաղտնի
բուէարկութեան կանոնով, որով ինքն ուղղակի համարառու է Վանական
ժողովին, ուստի իրեն յանձնուած գործոց անտեսութեան հաշիւն անոր կը
ներկայացնէ, և անից վիպագիր կընդունի եթէ հաւատարմույն ծա-
ռայեր է:

38. Վանական ընդհանուր կառավարութեան պաշտօններ երբ տես-
չութեան կը բաժանուին, այսինքն առաջին, Տեսչութիւն գրքոցական կա-
ռավարութեան, երկրորդ, Տեսչութիւն ներքին մատակարարութեան, եր-
րորդ, Տեսչութիւն արտաքին մշակական գործոց, որք առ հասարակ Վանա-
կան ժողովէն կընտրուին և անոր համարառու են: (2)

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

ՊԱՇՏՕՆ ԱՆՈՒՍԵՍՉԻՆ ԱՌ ՀԱՍԱՐԱԿ ԴՊՐՈՑԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ
ԵՒ ՏՊԱՐԱՆԻՆ

39. Կարողին վերատեսուէչ գրքոցէն ՚ի զատ երկու այլ ևս պաշտօն ՚ի

(1) Որովհետև ինքն իրովան չէ, այլ այդտ օրգէզիր է Վանական գեղգատանին մէջ:
(2) Այս անգա զարմանալի կետ մի կոյ նկատելու որ ընդհանուր Երեւոբոստանական ժողովն ու
չազրութեան արժանի է: Սա՛հ. 48 յօդուածն կրօնագրէ, որ Վանորէից մատակարարութեան պաշ-
տօնակներն Պօլսոյ Վանորէից խորհուրդին ձեռար կընտրուին: Մեզ այնպէս կը թուի և գոյց ամէն
ողջամիտ բանաստորութեան թէ այս յօդուածին մէջ օրինաւորութիւն չկրիր. երբ Վանուց բոլոր մի-
արմութիւն ձեռնառ է Վանահայրն ընտրել, Վանական ժողովն ընտրել և ուրիշ գլխաւոր պաշտօն
էտիներն ընտրել, միկն անձեռնառ է մատակարարութեան պաշտօնակներն ևս ընտրելու. թող այս
Պօլսոյ Վանորէից խորհուրդն այսպիսի ընտրութեան կարող է ձեռնածուլի լինել, երբ ոչ կը ճանաչէ
և ոչ իրովով գիտէ ընտրել անձանց հաւատարմութիւն, և այն:

միասին կը վարէ, այսինքն Թանգարանին և տպարանին . որ երկուքն ևս ուսման վերաբերեալ գլխաւոր ձիւղերն են . որոց առ հասարակ հոգաբարձական տնտեսութիւն իւր խնամոց յանձնուած է , որ Վանական ժողովին իրով բազրած բարեկարգութեան կանոնով պիտի վարէ թէ դպրոցին և թէ յարտեւան վանագարանին և տպարանին ընդհանուր կառավարութիւն : Կարոցին վերատեսչին անմիջական իշխանութեան տակ կը համարուին դասախօսներ , տպարանի գործակալներ և մատենադարանի գրասպաս , ասոնք ամէն իրեն համարատու են և ինքն ևս Վանական ժողովին , թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս :

ՎԱՆԱԿԱՆ ԴԳՐՈՑ

40 . Վանական դպրոցին բուն նպատակ Լիկեղեցւոյ պաշտօնէից ուսումն և դաստիարակութիւնն է . այսինքն ընդհանուր Հայաստանի Գրիստոնէական Լիկեղեցւոյն համար ուսեալ , ընտիր և սրժանաւոր պաշտօնէացնէր պատրաստել , և այլն :

41 . Վանական դպրոցին աշակերտոց պատանիք , Սլայ նահանգէն և Հայաստանի այլ և այլ գաւառներէն կ'ընտրուին զգուշաւոր քննութեամբ . որք սէտք է արժանաւոր լինին նշանաւոր և շորհալից ձիրքերով , այսինքն , ուղիւմ համեստ , առողջակազմ , բարոյախիղ և երբեմն ևս քաղցրածայն և երկարաշունչ , ինչպէս կը պահանջեն մեր նախնի թարգմանիչ Սուրբ Հարց ընտրութեան պայմաններն : Իսկ աշակերտաց սահմանաւոր թիւը Վանական ժողովէն կոխուածն ունի , որ տնտեսութեան կանոնով կը շարի Վանուց եկամտին առաւելութիւն և նուազութիւն և ըստ այնմ կը անօրինէ :

42 . Վանական դպրոցին արտօնուած յարտեւանաց ընդհանուր քառերկ կրօնական հմտութիւններ են . որոց ձևարիտ աղբիւրն է մի միայն Ստուածաշունչ մատեն : Սուտի կրօնական ուսմանց ամէն մէկ ձիւղերն իբրև անհրաժեշտ պարտք պիտի սահմանէ Վանական ժողովն , որ առանց բացառութեան դաս տրուին , նաևս ժամանակիս յառաջագիտութեան ուղիւ օրէնքներուն կամ ընթացից հետեւելով , կարեւոր է այլ և այլ ուսմանքներ ալ հաստատել , որ ազգին երջանկութեան համար թէ բարոյապէս և թէ նիւթապէս օգտակար են :

43 . Մէն ուսումնաւարտ աշակերտք , վերատեսչին ձեռօք Վանական ժողովին կը ներկայանան , որոց ամէնուն համար զատ զատ տեղեկագիր կը պատրաստէ յառաջուց . ուսումնաւարտ աշակերտին թէ ուսման աստիճան և թէ վարուց ընթացքը առ հասարակ ստոյգ հանգամանքք պիտի նշանակէ . Վանական ժողովն այս տեղեկագրին հիման վրայ իւր պարտուպատշաճ քննութիւնն ևս ընելով , կոնօրինէ և կորուէ իւրաքանչիւր զարգացեալ աշակերտաց վիճակ ըստ արժանեացն ըստ յարմարութեան և ըստ ինքնակամ յօժարութեանն : (1)

(1) Եզրուածիս սպառ միտք հոս ծանուցանել հարկ է . որ ուսումնաւարտ աշակերտաց վրայ պարտուց անհրաժեշտ օրէնք կամ բաժնադատութիւն մի չի կայ , ուսից օրատուութիւն վանքին մէջ մնան , կամ վարդապետ ձեռնադրուին , այլ միայն յորդոր և հանգուած և իրենց կողմէն յօժարովոյ փոփոք և կատարել ճանարկութիւն :

Թ Ա Ն Գ Ա Ր Ա Ն

44. Թանգարան, որ բոլոր ուսմանց և դպրոցական պարտիզին աղբիւրն է, հարկ է որ Սկարագետի վանուց մէջը Ստոննադարան մի հաստատուի, ուր պէտք է հաւարուին թէ վանքին մէջ գտնուած և թէ դուրսէն ձեռք բերուած ամէն պիտանի մատենաք, հին և նոր, ձեռագիր և տպագիր: Թանգարանին ձեռուածքն կը վերաբերին նաև այն ամէն տեսակ հաղուա գիւտ նիւթեր, ինչ որ մեր հայրենի հնութեանց, մեծութեանց առհաւատալեայ յիշատակ մնացեր են տակաւին այս անդր ջիւր և ցան: Թանգարանին սմբողջ մատաններն անկորուստ վիճակի մէջ դնելու համար պէտք է յատուկ գրապետ մի հաստատել և նորա յանձնել սմբողջ մատանից՝ հոխ դուրեան պաշտօն, բոլորին թիւ, տեսակ առանձին տեսրակի մէջ նշանակելով:

Տ Գ Ա Ր Ա Ն

45. Տպարանին մամուլ որ համբերէ գրականութեան պատկ և դպրութեան հանգիստի մէջ մեծ և կարեւոր ձիւղն է: Վանական ժողովն պիտի ջանայ ամենայն ջորութեամբ յլլակայ վանուց մէջ արդէն հաստատուած մամուլն ուժ տալ, որչափ հնար է տպագրութեան արուեստին վերաբերեալ գործիքներ ձեռք բերելով, մամուլին յառաջադիմութիւն օրրոտորէ ընդարձակել, թէ եկեղեցական և թէ այլ պիտանի գիրքեր տպագրելով: Ըստ շաւառանի, այլև այլ վիճակներու մէջ:

Գ Լ Ո Ւ Ի Օ

ՊԱՇՏՕՆԻ ԿԵՐԻՒՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՐԱՍԵՍՍԱՅ

46. Կերքին Վերատեսուչն վանուց ընդհանուր ներքին մատակարարութեան պաշտօնեայն է: Ինքն Վանական ժողովին կողմէն կրել տնօրէն կամ հսկող կարգուած է այլ և այլ մասնաւոր պաշտօնէից վրայ, որք են Հիւրընկալ, Համբարակետ, Սպասարկետ, Հանդերձապետ, կարասապետ ևն: Ասոնք բոլոր իրենց պաշտօնին վերաբերեալ յատուկ հրահանգներ ունին և ըստ այնմ կ'ըրբն իրենց գործ, ու ամէնքն ևս ներքին Վերատեսուչին անմիջական իշխանութեան տակն են:

47. Արտաքին Վերատեսուչն կ'հսկէ վանուց ընդհանուր երկրագործութեան վրայ, այսինքն՝ վերին և ներքին ագարակներուն, և բոլոր ոչխարաց հօտին, իւր անմիջական հրամանին տակն են, մաճակաշն իւր մշակներով, հոտաղներով և բոլոր պարագայիւր, նմանապէս հովուապան իւր հովուներով և պերաւոր (կաթնակիր) մշակներով:

Արտաքին Վերատեսուչն երկրագործութեան բոլոր եկամտից և ծախուց հաշիւներու համար, ինքն համարատու է Վանական ժողովին առաջ: Աստեղծող անասնոց թիւ իւր տօմարին մէջ նշանակելով, ամէն երեք ամիս անգամ պարտաւոր է Վանական ժողովին ներկայացնել, ինչպէս կանոնադրուած է պաշտօնական հրահանգին մէջ:

ՊԱՇՏՕՐԵԱՅՔ ՏԱՃԱՐԻՆ ԼՈՒՍԱՐԱՐԱԳԵՏ, ԶԱԿՆԿԱԼ, ԳԵՐԵԶՄԱ-
ՆԻՆ ՍՊԱՍԱԽՈՐ ԵՒ ՄՈՄԱՎԱՃԱՌ ԱՌ- ՀԱՍԱՐԿ

48. Մուսարարայեան Տաճարին ներքին դործոյ դիտուոր պաշտօնեայն է, որ Միաբանից ընդհանուր ժողովին հաւանութեամբ և դադունի բուեարիութեամբ կ'ընտրուի . որուն հսկողութեան և պահպանութեան կը յանձնուին տաճարին վերաբերեալ բոլանդակ սրբանուէր հանդերձանքն . նաև ամբողջ սրբազան մասունքներն : Հարկ չէ ըսել թէ ամենայն վստախութեան արժանաւոր պիտի լինի Մուսարարայեա ընտրուած անձն :

49. Միջազան անօթներուն ամբողջ ցանկն, նմանապէս և զանազան մասունքներուն բոլորն յսկանէ յանուանէ պէտք է արձանագրուի երկու յատկացեալ տուժարներու մէջ, որոնցմէ մէկն Խորհրդարանին մէջ կը պահուի . իսկ միւսն տաճարին մէջ լուսարարայեան բաժնի : Մէկն նոր եկամ յիշատակներ և նուէրներ պէտք է անմիջապէս երկուքին մէջն ալ արձանագրուին, նշանակելով միանգամայն թուականներն և և նու իրատու ին անուանն :

50. Մուսարարայեան տաճարին ընդհանուր պէտքերն Վանական ժողովին անօրէնութեամբ կը հոգայ . ուստի ինքնին կարող չէ բան մի դնել տաճարին համար . կամ տաճարէն հանելով ուրիշին նուիրել առանց Վանական ժողովին գիտութեան :

Մուսարարայեան և պաշտօնական հրահանգ ունի իւր ձեռքը, ըստ այնում պարտաւոր է վարել և հոգ տանել միշտ տաճարին վայելուչ բարեզարդութեան համար :

51. Մուսարարայեան հրամանին տակ երեք հոգի ևս ուրիշ փոքր պաշտօնեայներ պիտի յատկանան . մէկ Տահրիպալ . մէկ Ս . Կարապետի գեղեղեմանին վրայ կեցող յատուկ Սպասաւոր . և մէկ հոգի ևս Ստավաճառ : Ըստից դատ դատ պաշտօն ունին նոյն տաճարին մէջ, սրբ առ հասարակ հաւատարմով աջալուրջ և վստահութեան արժանի անձինքներ պէտք է որոշուին : Ըստից իւրաքանչիւրին սպասաւորութեան սահման պաշտօնական հրահանգին մէջ առանձին առանձին նշանակուած է :

Մուսարարայեան և իւր այս երեք պաշտօնեայներ համարտու են Վանական ժողովին, որ ամէն տարեգլուին տաճարին վիճակ և պաշտօնեայն հաւատարմութեան քննելով, ըստ այնմ պատշաճ անօրէնութիւններ կ'ընէ :

Գ Լ ՈՒ Խ Բ .

ՊԱՇՏՕՐ ԵՌՈՒՐԿ ՎԱՐԳԱՊԵՏԱՅ

52. Երկրակ վարդայեաներ ընդհանուր միաբանից դասէն կորչուին Վանական ժողովին ընտրութեամբ . ըստ կարգի ըստ յարմարութեան և ըստ արժանաւորութեան, որոց յատկացած պաշտօնն է, Վանից թեմական գիւղերուն մէջ քրիստոնէական անուան հատոյթ հաւաքել թէ արմտիք և թէ

կոթնեղէնք, նոյն կանոնով և չափով ինչ որ մինչև ցարդ ՚ի նախնեաց անտի սակրաբար սահմանուած է :

53. Վրահայ Վանուց նուիրակներ որք մինչև ցարդ թէմերու՝ մէջ ընդարձակ իշխանութեամբ կը վարուէին, այսուհետև իրենց իշխանութիւնը խիստ չափաւորուած է, բնաւ արտօնութիւն չունին ձեռնամուխ լինել այնպիսի խնդիրներու, որք Սշոյ Առաջնորդին իրաւասութեան վերաբերեալ են, և ոչ նաև հաս հասի քննութեան և նշանաւորութեան իրաւունք ունին խառնուելու, ինչպէս յարաբերութեան կանոնաց հինգերորդ յօդուածին մէջ որոշուած է :

54. Նուիրակներ թէմերն գնացած ժամանակ Վանական ժողովէն վաւերական տօմարներ կընդունին, որոց մէջ ամենայն ճշդութեամբ պիտի նշանակեն ամբողջ հասոյթներու հաշիւներն. իւրաքանչիւրին տեսակ, որքա նու թիւն, առ հասարակ որոշաբար գրելով ինչպէս կարգադրուած է իրենց արուած Պաշտօնական հրահանգին մէջ :

55. Նուիրակ վարդապետաց գործն միայն վանքին հասոյթներ ժողովէլ չէ, այլ իրենց կուսան համեմատ սեփհական և բուն պաշտօնին պարտաւորութիւնն այս է, իբրև վարդապետ, պարտաւոր են ամէն կիրակի և տօնի օրեր իրատ խօսել, իսկ իբրև այցելու և տեսուչ իրենց պաշտօնն է, գիւղերու իրթնացած Եկեղեցիներուն վիճակ սրբել, մաքրել ու բարեկարգել, որ և իյէ պահասութեանց համար կարելի եղածին չափ խնամ տանել և հոգալ : Նաև որ գեղերու մէջ ուր որ պատշաճ է վարժոց հաստատել, վարժապետներ կարգել, և առ հասարակ նոցա թէ բարոյական և թէ նիւթական պիտոյքներ հոգալու համար ամէն միջոց ՚ի գործ դնել, մէկ խօսքով հարկ է հարկել այն ամէն պարտիքներն, որ խկապէս Նուիրակութեան պաշտօնին վերաբերեալ են :

Գ Լ ՈՒ Խ Թ .

ՎԱՆԱԿԱՆ ՈՒԽՏԻՆ ԿԼԶՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԲ ԵՒ ՊԱՐՏԻՔ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄՒՐԱՐԱՆԻՑ

56. Վանական ուխտին կազմութեան սահման, նոյն նախնեաց անտի փախ սկզբունք և օրէնքն է մինչև ցայսօր, այսինքն այն անձինք մի միայն կարող են իրաւամբ Վանական կարգին ցանկ մտնել, որ հայրենի տան գերդաստանի ընտանիք իւր ամէն պարագայիւք թող ստլով կսկկին. և իրենց ազատ յօժարութեամբ կրնորեն Վանականութեան կուսակրօն կեանք :

57. Վանական ուխտին կենցաղական կեանք բրիտանոնական հաւասար եղբայրութիւնն է, հաւասար եղբայրութեան մէջ երբէք խորութիւն չի կայ, ամէն պէտք և վայելք հաւասար մատակարարութեամբ կբաշխուին, կերակուր, հանդերձ, սենեակ, և անոնց վերաբերեալ կարտիք, և այլն :

58. Վանական եղբայր ընդհանուր պէտքերն առ հասարակ խորհրդաւրանին մէջ հաստատուած արկղէն կհօգացուին հաւասարապէս երբ հարկաւորութիւնն կպահանջէ. այսպէս կարգադրուելէն յետոյ, միաբանից դասէն ոչ որ արտօնութիւն ունի, որ իւր հաճոյքին համեմատ իր պիտոյքներ հօգայ թէ հանդերձի մասին և թէ այլ ինչ :

59. Վանական միաբանից դասն մեծ և փոքր առ հասարակ Վանահօրէն սկեսալ մինչև ց յետին եղբայրն խմբովին յատկացած սեղանատան մէջ պիտի ճաշակեն, հաւասարապէս մի և նոյն հացէն և կերակուրէն առանց բընաւ խորուծեան: Ըյս օրէնքը պէտք է հաստատ պահուի, որ վանական հաւասար եղբայրուծեան ուխտին մէկ վայելուչ կարգն է:

60. Վանական եղբայր հանդերձին տարազն մեծին և փոքրին առ հասարակ միօրինակ է, թէ ձեւին և թէ նիւթոյն կողմանէ, պարզ և պարկեշտ ինչ որ վայելուչ է վանական համեստութեան: Ըյս պարզութեան օրէնքը հարկ է նաև Նիկիզեցոյ մէջ պահել, այսինքն թէ վեղար և թէ սիւլն, նոյնպէս պարզ և միանգամայն տեղւոյն նիւթերէն կազմել, ինչ որ յարմար և օրինակար է վանական անպաճոյճ կեանքին:

61. Ըմեն տուրեւառական շահափաճարութիւնը խտուր արգելուած է վանուց մէջ թէ արտարուստ և թէ ՚ի ներքուստ. ուստի ոչ ոք միաբան եղբայրներէն լոկ անձնական շահու համար, արտուութիւն ունի գիւղացոց հետ ընկերութեամբ երկրագործութեան պարսպիլ, այսինքն թողուլ Վեւտարան, վանական պաշտօնն և ուսումն, ու հողագործութեան մաճ բռնել:

62. Վրլիկայ վանուց ընդհանուր միաբանութեան թիւն, պէտք է տընտեսական կանոնին համաձայն որոշել, այս թուոյն առաւելութեան և նըւազման չափն, միշտ Վանական ժողովին անօրէնութենէն կախումն ունի որ վանուց ամբողջ հասոյթներուն քանակութիւնն կըսեւոյլ, ըստ այնմ վանքին մէջ պարունակուած անձինքներուն թիւն կորոշէ:

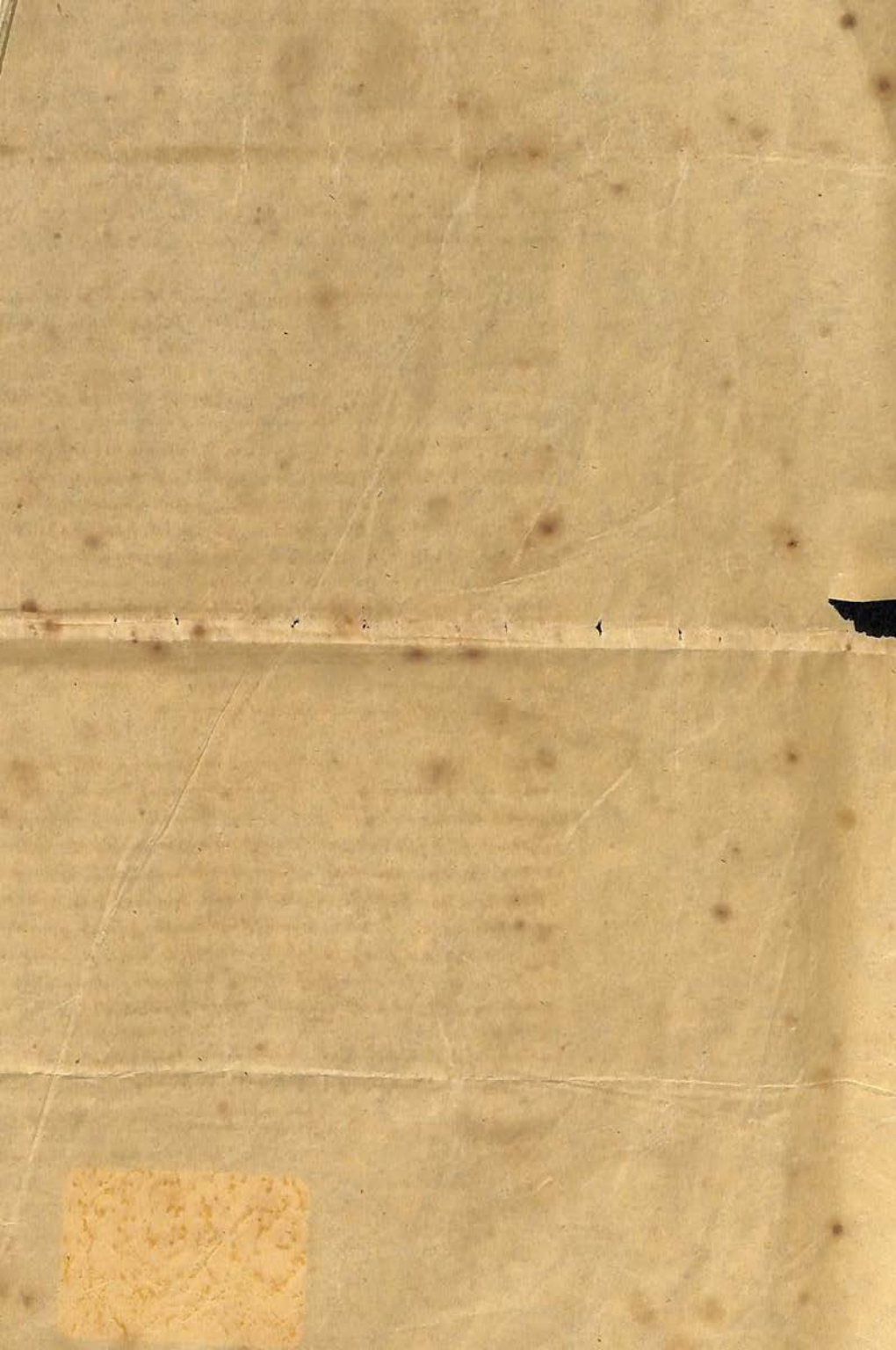
63. Ընդհանուր միաբանից ուխտն Վանահօր և վանական ժողովին մէջ կուծիւն անոր կմատուցանէ, ինչ որ օրինակարապէս անօրին վճռէ և հաստատ պարտաւոր է ինքն հնազանդիլ և հպատակիլ ինչպէս կպահանջեն Ըստուածային և մարգկային օրէնք:

64. Վանական ուխտին բոլոր անգամներ մեծ և փոքր իշխող և ստորադրեալ Վանահայր և Վանական ժողով, նաևն այլ և այլ Տեսուչք և Պաշտօնատաքք, մէկ խօքով բոլոր միաբանութեան խումբն, պարտական են իւրաքանչիւր իրենց յանձնուած պաշտօն անթերի և յօժարութեամբ կատարել, հաստատուած բարեկարգութեան կանոններուն հպատակ կենալ, ակնածել, յարգել, և ճշդութեամբ պահել: Իսկ այն որ ըմբաստ և իրուտապարսնոց է, և անհնազանդութեամբ կվարի դրուած կանոններուն և միանգամայն դայթակղութեան առիթ է ամբողջ միաբանութեան ո՛ր և ինչ պարագայից մէջ, զայնպիսին հարկ է մերժել միաբանից կարգէն իբրև խտան անգամ քանի մի անգամ զինքն իրատակէն յետոյ:

Վերկայ վանահորութեան ծրագիրն ըստ կարի խմբագրելու և հաստատութեան կրթական, բնաշտայան և Ընդհանուր կրթականական ժողովոց,

Դ Վիտղոմիան

Մ. Վ. ԽԻՄԵԱՆ

İBB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi

ERM1526

255.07.02.01.06.00/